

Metodická inspirace k inscenaci

Barbora Kamenická Pokorná a Jakub Vašíček

Sedmero krkavců

Pohádkový ready-made podle Boženy Němcové

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

držíte v rukou metodický list, který pro Vás vytvořily lektorky Divadla Drak, aby Vám co nejvíce usnadnily přípravu Vašich žáků a studentů na představení a nabídly možnosti plnohodnotné reflexe po jeho zhlédnutí. Jednoduché aktivity rozvíjejí téma inscenace a napomáhají umocnit zážitek z návštěvy divadla. Jednotlivé kroky na sebe navazují a vytvářejí ucelenou lekci, mohou však být využity i samostatně či jinak přizpůsobeny věku (6+), možnostem a potřebám skupiny.

Doufáme, že Vám tento list bude příjemným a užitečným pomocníkem a přinese mnoho inspirace pro další kreativní práci ve Vaší třídě.

Jana Nechvátalová a Klára Fidlerová
lektorky Divadla Drak

Barbora Kamenická Pokorná
dramaturgyně Divadla Drak

SLOVO DRAMATURGA

V jedné vesnici, nedaleko zámku žila ve skromném stavení se svými rodiči dívka, které dali jméno Bohdanka. Ta při jedné z mnoha výprav na starou půdu objevila na dně zaprášené truhly sedm chlapeckých košil. A s nimi i strašnou pravdu, které se, se zarputilostí sobě vlastní, rozhodla čelit. Žádná oběť přece nemůže být tak velká, aby ji zastavila. Snad jen kdyby jí do cesty přišla láska?

Autorská inscenace na motivy klasické pohádky o hledání klidu v rozevláté mysli, o síle vůle a o neposedné duši, která může nalézt pokoj až s notnou dávkou sebezapření a odvahou obětovat se pro druhé, doplňuje řadu drakovských inscenací, které staví na osvědčených pohádkových titulech. Po úspěšné Šípkové Růžence se kmenový režisér divadla Jakub Vašíček vrací ke zpracování známého příběhu v inscenaci určené divákům již od šesti let.

V pohádce o dívce, která je ochotna zemřít pro záchranu bratrů, můžeme nalézt mnoho symbolů a metafor, které mimo jiné lze číst prismatickým prisma psychoanalýzy. Původem rakouský psycholog Bruno Bettelheim ve své knize Za tajemstvím pohádek píše o dobré vůli, která má moc porazit i to nejzlejší přání. Na Sedmeru krkavců je pozoruhodná a přitažlivá jistá podvratnost faktu, že tato vina není odčiněna viníkem, ale je přenesena na další generaci, když hříchy matky (v jiných verzích otce), která v minulosti podlehla pokušením vlastní trpělivosti, odčínuje její nevinná dcera. Skrze rozkrytí rodinného traumatu, sebezapření, dobrovolného utrpení, a nakonec i vyzrání nedospělé individuality je vykoupena vina, která po léta okupovala rodinný stůl a iniciační cesta jedince dovršena. Trauma je vyléčeno a z něj plynoucí pocit samoty všech zúčastněných přemožen. Pohádkový příběh Sedmera krkavců ukazuje svět, v němž cesta ke zdárnému uzdravení vede skrze bolest, kterou jsme ochotni podstoupit pro druhé, a díky níž nakonec můžeme pomoci i (a možná především) sami sobě.

1. ČÁST – PŘED PŘEDSTAVENÍM

V první části metodické inspirace Vám nabízíme aktivity, které by měly děti naladit na blížící se návštěvu divadelního představení

CO TO MÁ SPOLEČNÉHO S KRKAVCI?

V průběhu aktivity děti diskutují svá očekávání nad plakátem k inscenaci.

Cílem je naučit se vnímat propagační materiály jako zdroj informací o inscenaci a rozvíjet obecně vnímavost vůči motivům, z nichž se skládají vyšší celky.

Představíme dětem plakát k inscenaci Sedmero krkavců (viz přílohu č.1) a necháme je volně sdílet své domněnky, asociace a očekávání podnícené otázkami.

Co na plakátu vůbec vidíme? (zvětšovák, košile, len, závaží, cedulka Sedmero krkavců, film...)

S čím se nám tyto věci spojují?

Co to má společného s pohádkou Sedmero krkavců?

Nevím, je naprosto legitimní odpověď na všechny s výjimkou druhé otázky.

SEDMERO KRKAVCŮ, JAK JE (NE)ZNÁME

V průběhu aktivit děti i pedagogové sdílejí své zkušenosti s různými verzemi pohádek.

Cílem je seznámit děti s tradováním klasických pohádek a jeho proměnami a uvědomit si, že tvorba nových verzí je přirozený proces (nejen) pohádkových narativů.

„VŠECHNY“ VERZE KRKAVCŮ

Každý může znát jinou verzi pohádky (ať už knižní, filmovou nebo z vypravování) a pamatovat si z ní jiné motivy. Děti v našem prostředí se nejspíše mohly setkat s těmito zpracováními:

- Božena Němcová: Národní báchorky a pověsti VII., 1847
- Jacob a Wilhelm Grimmovi: Pohádky bratří Grimmů, 1812
- Sedmero krkavců, film režisérky Alice Nellis, 2015
- Sedmero krkavců, televizní pohádka režiséra Ludvíka Ráží, 1967 a 1993
- Sedmero krkavců, animovaný loutkový film německého režiséra Ferdinanda Diehla, 1937

Pomocí tří jednoduchých otázek se s dětmi pokusíme nastínit dějové motivy pohádky a zjistit, které momenty v nich zanechaly stopy.

Znáte pohádku Sedmero krkavců? Kde a jak jste se s ní seznámili? Co si z ní pamatujete?

O SBÍRÁNÍ POHÁDEK

Krátce si s dětmi povíme, jak pohádky vznikaly, jak se po celá staletí tradovaly pouze ústně, jak je někteří nadšenci (Němcová, Erben, Kubín, Grimmové, Perrault...) začali mezi lidmi zapisovat, sbírat, přepisovat vlastními slovy a vydávat knižně, jak se pak pohádky po desetiletí nejen vyprávěly, ale hodně četly, nebo hrály v divadle. A pokaždé, když je někdo znovu vyprávěl, přepisoval, nebo hrál, vždycky bylo něco trochu jinak.

Jak se vyprávějí pohádky dnes? Slyšeli, viděli, nebo četli jste i vy nějakou pohádku v různých verzích?

ČTENÍ Z BOŽENY NĚMCOVÉ

Jako příklad jedné z mnoha verzí, jednoho z mnoha způsobů, jak začít vyprávět pohádku o sedmero krkavcích, přečteme dětem začátek převyprávění Boženy Němcové, s nímž pracovali i tvůrci inscenace Divadla DRÁK. A následně s nimi diskutujeme nad následujícími otázkami. Text naleznete v příloze č. 2.

Takhle to napsala naše sběratelka pohádek Božena Němcová. Bylo pro vás v jejím vyprávění něco nesrozumitelného?

Co z toho, o čem jsme četli, myslíte, že bylo před 170 lety za života Boženy Němcové úplně normální a běžné a dnes už není? A co patří do pohádky dnes i před dvěma sty lety?

Znáte podobnou situaci, o jaké jsme četli, z vlastní zkušenosti? Kdyby se měla podobná situace stát dnes, co by bylo jinak?

MÁMA NENÍ DOMA

V průběhu aktivit si děti a učitelé střídají role v improvizované hře. Cílem je zažít klíčovou situaci pohádkového příběhu na vlastní kůži a zároveň se na ni podívat z perspektivy někoho jiného.

Inspirováni situací z pohádky si zahrajeme vlastní verzi hry Král není doma:

Zahrajeme si na velkou rodinu – vy budete sourozenci a já vaše máma. Když řeknu „Máma není doma“ a otočím se zády do prostoru, vy můžete řídit, hlučet a dělat, co chcete. Když se ale otočím čelem do prostoru a řeknu „Máma je doma“, budete sekat dobrotu, chovat se tak, jak by si máma asi přála.

Pro hlubší zapojení dětí i snažší řízení hry je výhodné dát postavám nějaký kostýmní znak. Máma může mít na krku šáteček či šálku, děti třeba různé druhy čepic. Kdykoli někdo z nich sundá kostýmní znak, je jasné, že vystupuje za sebe, nikoli za postavu, kterou hrál. Dítě v čepici, která mu ve skutečnosti nepatří, na sebe snáz vezme roli „zlobivého“ sourozence a lépe se do hry ponoří. Sejmout šátek zase dává nám možnost přirozeně zastavit hru a vystoupit z ní, kdykoli potřebujeme.

Bezprostředně po hře Máma není doma by měla následovat krátká reflexe mimo role: Tak co? Jaké to bylo, když máma nebyla doma? Co sourozenci dělali? Jak jim u toho bylo? A co se stalo, když se máma vrátila domů?

ZAHRAJEME SI NA TO

Zahrajeme si na to, jaké to bylo, když se máma vrátila domů. Vy budete teď všichni máma a já budu postupně několik vašich dětí.

Děti určí, kde a v jaké situaci máma dítě najde, když se vrátí domů. Vezmeme na sebe roli, kterou nám děti vyberou, a zároveň jim vymezíme půlkruhový prostor kolem své postavy, v němž mohou ony jednat v roli mámy. Pracujeme-li s kostýmními znaky, toto je chvíle, kdy jejich možnosti můžeme využít nejvíc. Z šátků či šál vytvoříme půlkruh pro děti v kolektivní roli mámy. Čepici vybrané dětské postavy si naopak sami nasadíme, abychom ji mohli zase sundat, kdykoli budeme chtít z postavy vystoupit a promluvit k dětem mimo roli.

Dále improvizujeme krátké situace, spíše dialogy. Po každém z nich, případně po dvou třech uděláme s dětmi krátkou reflexi mimo role:

MINIREFLEXE

Které chování podle vás bylo ještě „v pohodě“? Kdy už to děti/máma přehnaly? Co už neměly děti/máma říkat? Proč?

2. ČÁST – PO PŘEDSTAVENÍ

V druhé části metodické inspirace Vám nabízíme aktivity, které navazují na zhlédnuté představení a kromě reflexe samotného představení Sedmero krkavců a témat s ním spojených pomáhají dětem prohloubit vnímání divadla jako svébytného druhu umění.

ASOCIACE

V průběhu aktivity děti sdílejí své prvotní asociace.

Cílem je sdílet zážitky nestrukturovaně, mapovat, co v nás jako v divácích představení zanechalo.

Co se vám po představení vybaví jako první?

Může to být cokoli — věta, obraz, melodie, postava, pocit, barva, tvar... V této fázi není záhodno hodnotit, ba ani interpretovat. Jde o sdílení všeho, čeho jsme si všimli a co na nás zapůsobilo.

JAK K NÁM MLUVÍ PŘEDMĚTY?

V průběhu aktivity děti sdílejí své asociace a přiřazují repliky k obrázkům.

Cílem je rozvíjet vnímavost a symbolické myšlení dětí v divadelním kontextu.

Nabídneme dětem sérii obrázků předmětů použitých v inscenaci (viz přílohu č. 3).

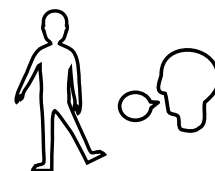
Co vám ty předměty připomínaly? Jak na vás působily?

Čím to asi bylo, že vám připomínaly zrovna tohle?

Své asociace vizuální či slovní mohou děti hromadně kreslit či psát k obrázkům, vytvářejíce tak jakési obrazovo-textové myšlenkové mapy.

Ať už jim dáme prostor k zanesení svých asociací do obrázků nebo nikoli, následně jim nabídneme komiksově bubliny s replikami z inscenace (viz přílohu č. 4), aby je dle vlastního uvážení přiřadily/přilepily k předmětům.

KAM S NIMI?

V průběhu aktivity děti dle zadání umísťují obrázky postav do prostoru a reflektují důvody jejich umístění.

Cílem je reflektovat jednání postav a hlavní témata inscenace.

Do skupin po 3-5 dětech rozdáme sérii postav z inscenace (Bohdanka, Krkavci, princ, princova sestra, matka, otec, zvukař, - viz přílohu č. 5). Na protilehlých stranách prostoru vyznačíme pozici ANO a pozici NE. Následně dětem pokládáme otázky týkající se postav, na něž děti odpovídají tím, že donesou obrázek té či oné postavy.

Které postavy vám byly sympatické a které ne?

Které postavy něco pokazily?

Které postavy něco pokazit mohly, ale podařilo se jim včas zastavit?

Které postavy byly osamělé?

S kterou postavou jste soucítili, s kterou ne?

Děti mohou zadanou otázku ve skupince nejdříve diskutovat a rozhodnout se, kam které postavy umístí, ale zrovna tak můžeme nechat hravou reflexi probíhat živelně.

V každém případě je však vhodné po zaujmutí pozice nechat vždy aspoň pár dětí verbálně reflektovat důvody, proč vybrané postavě přisoudily jednu z poloh. Můžeme jim pomoci dalšími otevřenými otázkami.

Např.

Proč ti byla tahle postava sympatická?/ Co ti vadilo na této postavě?

Co podle tebe tahle postava pokazila?

Kdy/v jaké situaci mohla tato postava něco pokazit, ale neudělala to?

Proč myslíš, že tato postava nebyla osamělá?

Čím si zasloužila tahle postava tvůj soucit?

JAKO HRDINOVÉ Z KOMIKSU

V průběhu aktivity děti vymýšlejí nové repliky pro postavy z inscenace.

Cílem je hlouběji se zamyslet na motivacemi postav.

Do stávajících skupin rozdáme dětem prázdné komiksově bubliny (viz přílohu č. 6), které vyplní replikami dle vlastního uvážení a přidají k obrázkům postav. Je možné vkládat postavám do úst věty, které v představení skutečně řekly, ale i slova, která by podle dětí mohly říct, nebo si je pomyslet.

LEPORELO

V průběhu aktivity děti ve skupinách tvoří vlastní leporelo.

Cílem je zúročit nashromážděná témata v tvůrčí činnosti a zažít v praxi to, jak se ze stejných motivů tvoří nové a nové příběhy a jejich verze.

Na závěr s dětmi vytvoříme ze všech obrázků, se kterými jsme pracovali, jedno nebo více leporel. Požádáme děti ve skupinkách, aby si vybraly 5 až 7 obrázků a nechaly se jimi inspirovat k vytvoření vlastního, nového příběhu, kterému dají formu leporela.

Otázky motivující tvorbu příběhu ve skupinách:

O čem příběh bude?

Kdo bude jeho hlavní postavou?

S jakým problémem se bude muset tato postava potýkat?

Co jí bude ve vyřešení problému překážet?

Co jí pomůže?

Jak to celé dopadne?

Otázky k vlastní tvorbě leporela:

Který obrázek byste dali na titulní stránku a proč?

Který byste dali na konec a proč?

Jak byste seřadili zbývající obrázky?

Chybí vám nějaký obrázek? (Můžete ho dokreslit.)

Jak se bude naše/vaše leporelo jmenovat?

Příloha č. 1: Plakát k inscenaci Sedmero krkavců

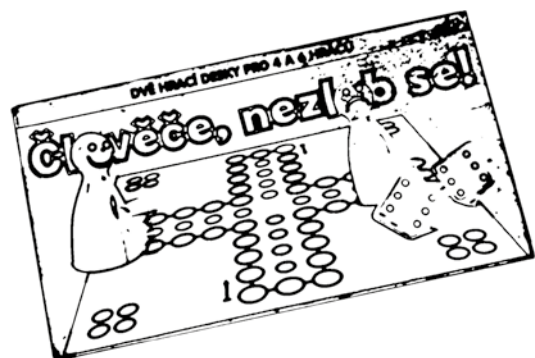
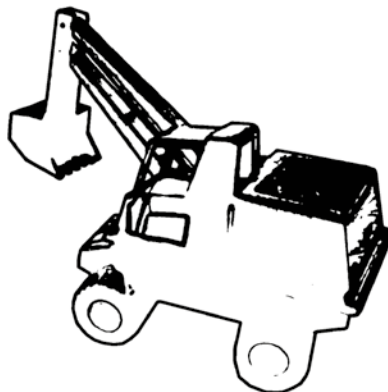
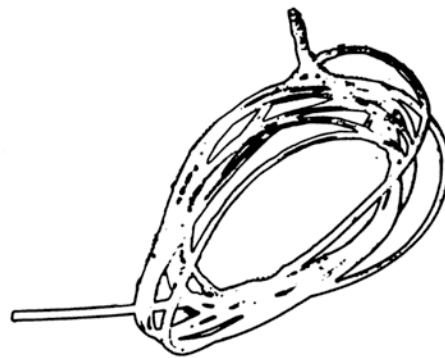
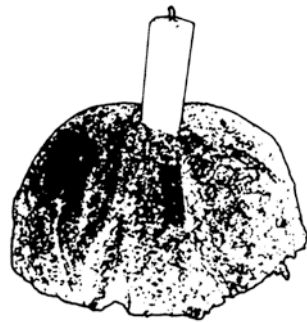
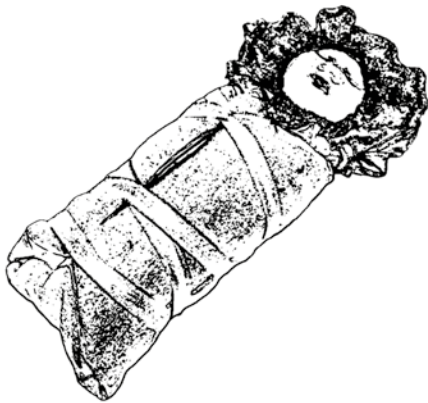
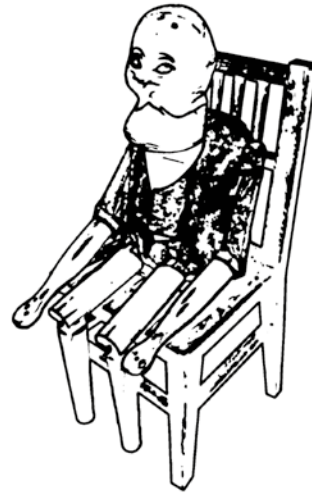
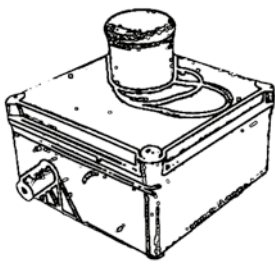
Příloha č. 2: Úryvek z pohádky Boženy Němcové

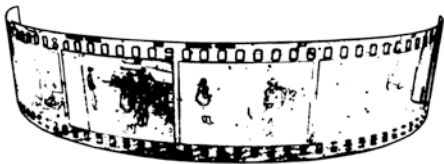
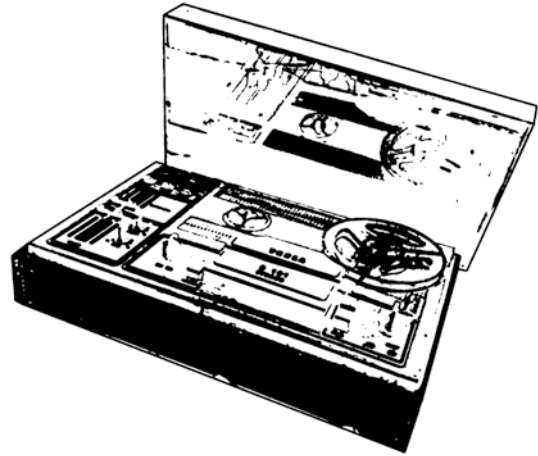
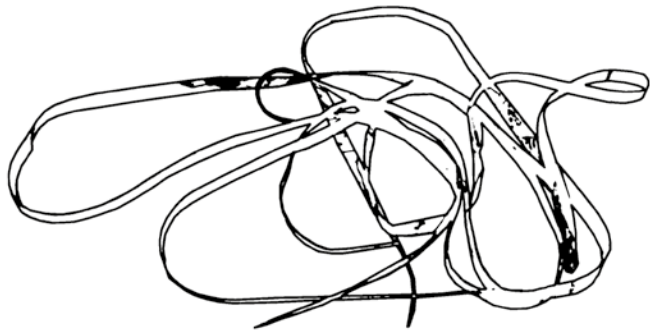
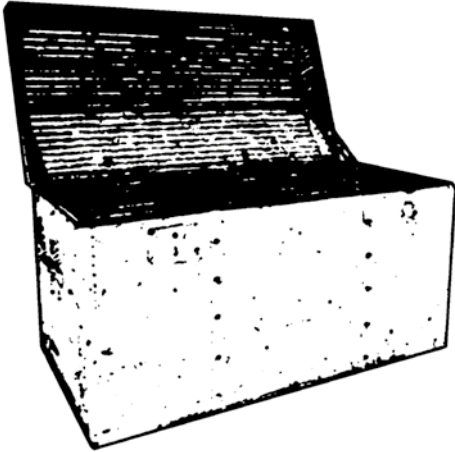
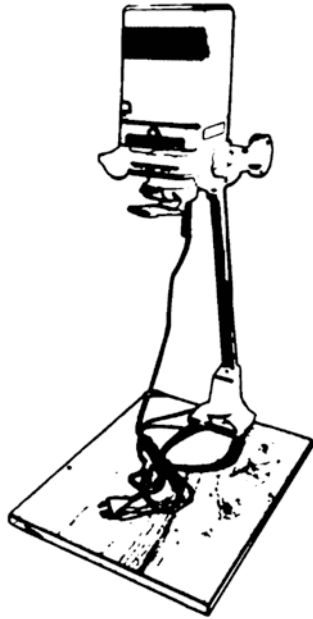
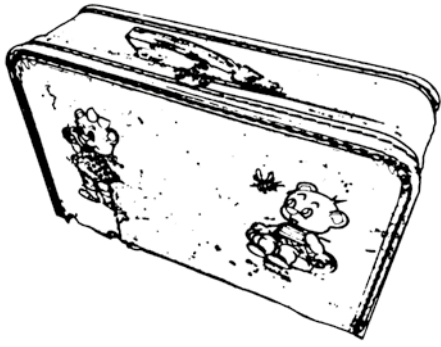
„Matka pekla chleba a přislíbila svým sedmi synům, že udělá každému po bochníčku, budou-li tiší. Chlapci umkli na chvíli jako pěny, ale bochníčky za tu chvíli upečeny býti nemohly, a chlapcům trpělivost brzy přešla. Začali matku zase hněvat, neustále za sukně ji tahat a křičet, kdy budou bochníčky hotovy. Dlouho to matka snášela, ale konečně jí trpělivost přešla; hněvivě na ně zkríkla: „I bodejž ste se všickni zkrkavčili!“

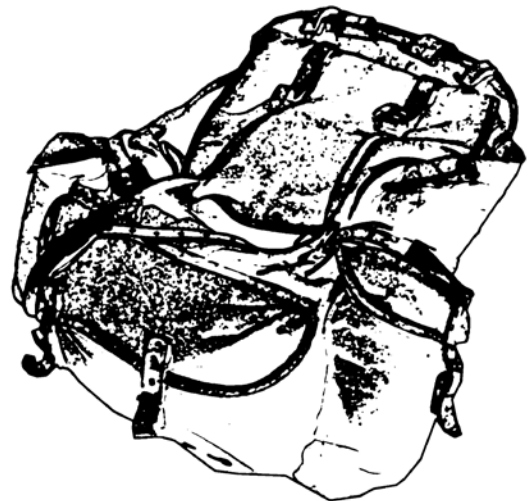
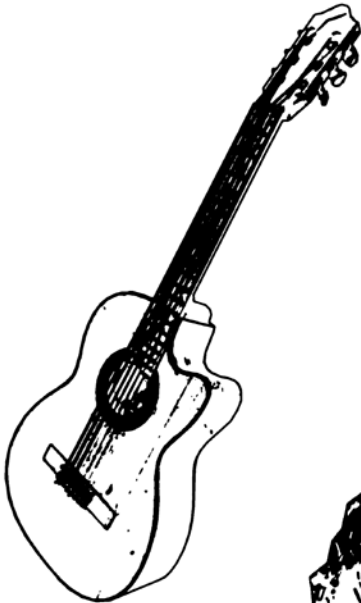
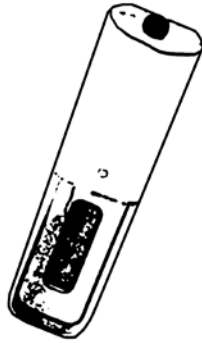
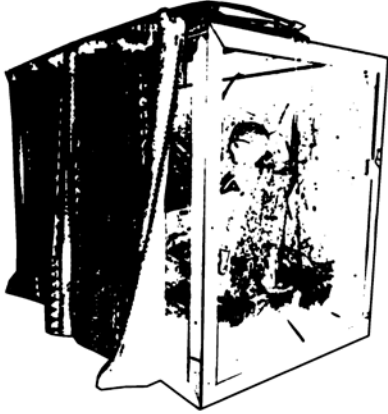
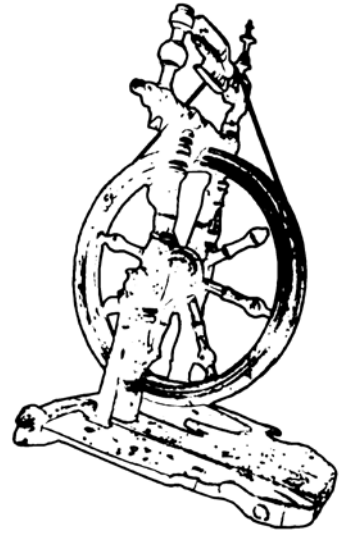
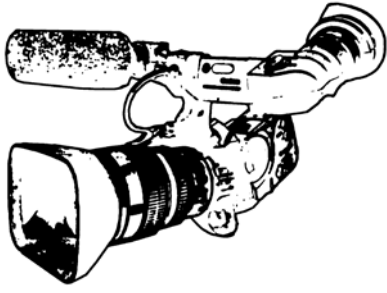
Sotva ty nešťastné slova dopověděla, proměnili se její synáčkové v sedmero krkavců, pohlédli smutně na matku, zatřepali křidloma, znesli se do povětří, a než se uleknutá máti zpamatovala, zmizeli jí s očí...“

Božena Němcová: Sedmero krkavců (sedmý svazek Národních báchorek a pověstí. Praha: Jaroslav Pospíšil, 1847)

Příloha č. 3: Obrázky předmětů použitých v inscenaci

Příloha č. 4: Komiksové bubliny s replikami z inscenace

Tak oni
vážně
chtěli
kluka?

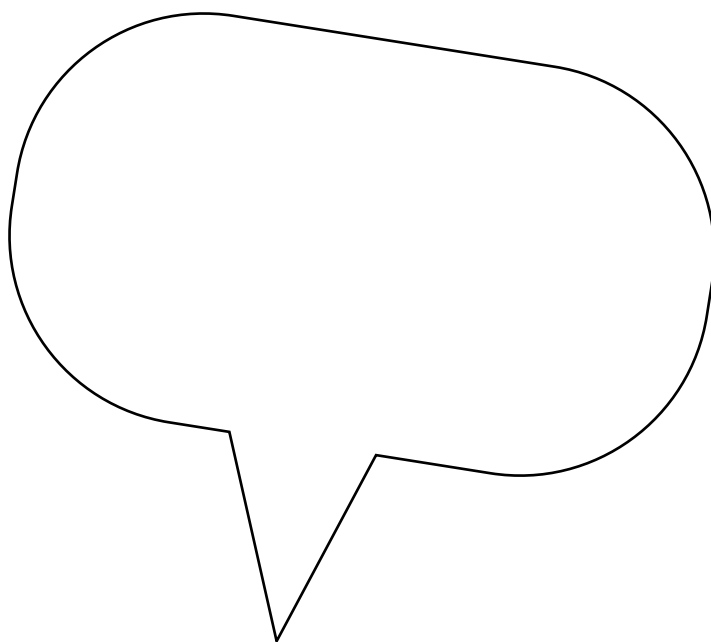
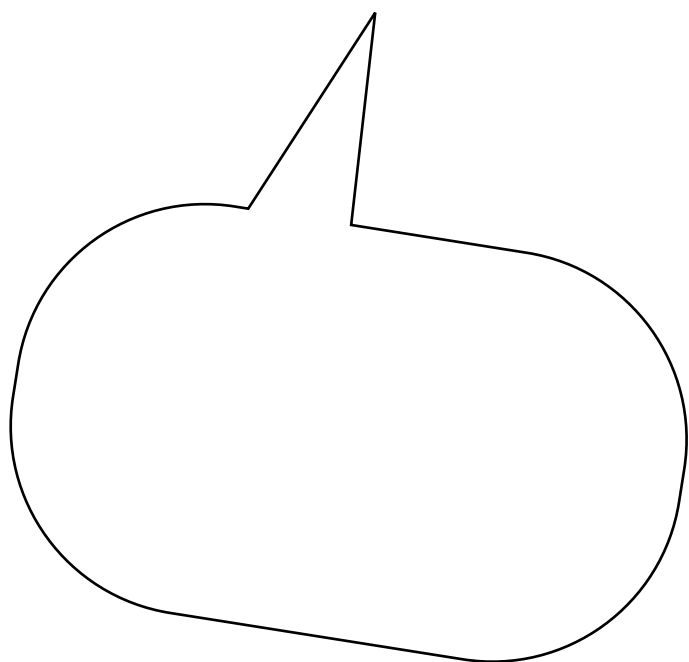
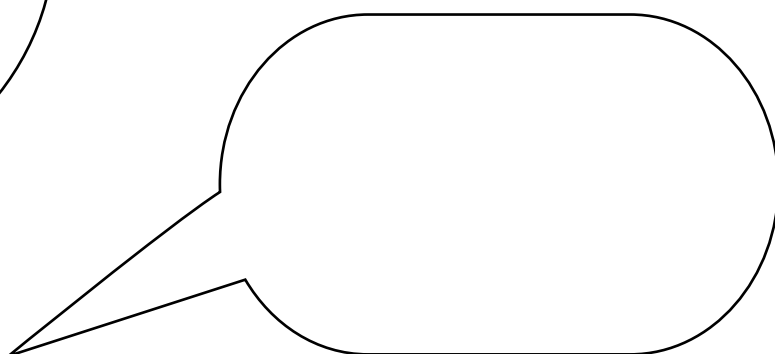
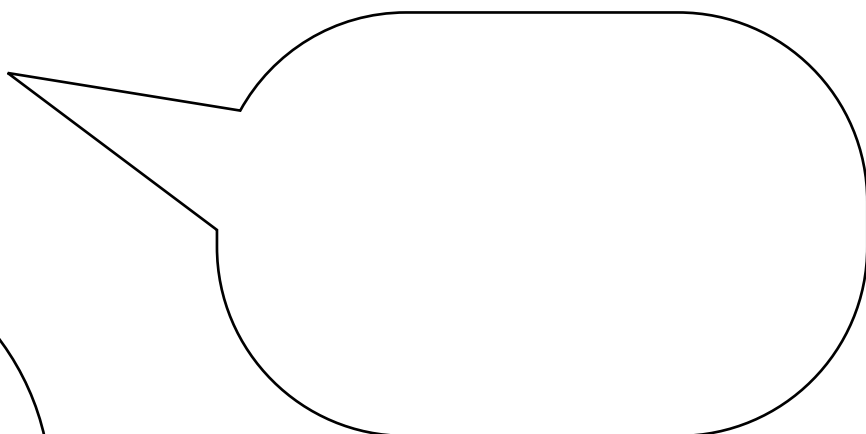
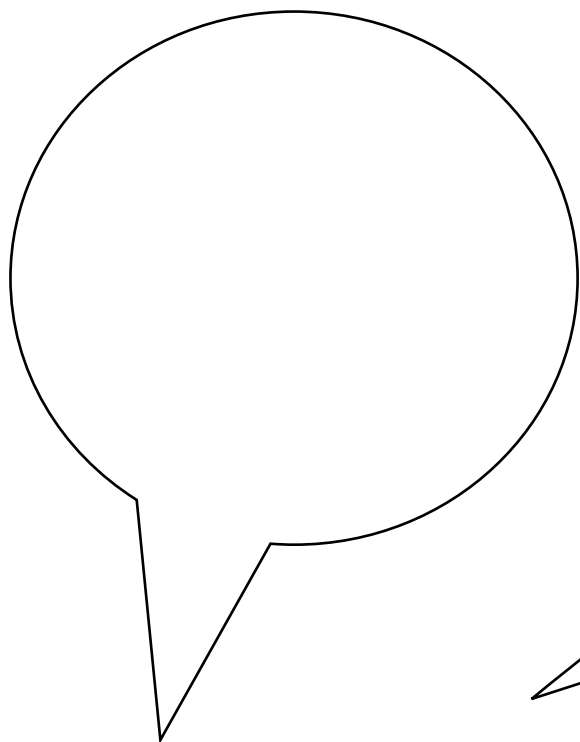
To mají asi
slepice b/vej
den.

Porodila
kotě!

Bodejž ste
se všichni
zkrkavčili!

Takže já
mám bráchy
krkavce?

Příloha č. 5: Prázdné komiksové bubliny

Příloha č. 6

